

Lijvig boek over Joden in Westerwolde

In het gemeentehuis in Wedde wordt vanmiddag het boek 'De Joodse gemeenschappen in Westerwolde 1656-1950' gepresenteerd. Dit boek is samengesteld door de Utrechtse historici Els Boon, die 23 jaar in Stadskanaal woonde, en Johanna Lettinck. De dames vertellen over de nieuwste uitgave van De Vey Mestdagh Stichting.

Door
Marc Jansen

UTRECHT/STADSKANAAL - De officiële titel van het boek van Boon en Lettinck is *De Joodse gemeenschappen in Westerwolde 1656-1950*. *Nieuweschans, Bunde, Bellingwolde, Oudeschans, Wedde, Vlagtwedde, Bourtange, Sellingen, Ter Apel, De Maten en Rosinkel*. Het is deel twaalf in de serie *Bouwstoffen voor de geschiedenis van de joden in (stad en provincie) Groningen* van de Mr. J.H. de Vey Mestdagh Stichting. „Het boek bestaat uit drie onderdelen”, vertelt Els Boon. „Het eerste onderdeel is een historische beschrijving van de Joodse gemeenschappen in Westerwolde. In het tweede deel worden de verschillende Joodse begraafplaatsen beschreven, met foto's van de daar aanwezig grafzerken. En het derde onderdeel is een genealogisch overzicht.”

Leesbaar

Aan het boek is drie jaar van research vooraf gegaan, waarbij Boon en Lettinck werden bijgestaan door Wim Domburg uit Nieuw-Buinen, Bert Nienhuis uit Emmen en Peter Wijk uit Hoogezand. Het is dan ook een lijvig werk geworden, 456 pagina's inclusief index. Met bovendien 393 foto's. „Da's best veel”, vindt ook Boon. „Maar het is een heel leesbaar boek geworden. Weliswaar is alles wat gepubliceerd wordt wetenschappelijk verantwoord, dat betekent niet dat het voor niet-historici niet te lezen is. Het is geen saai boek geworden.”

naamsvermelding. Lettinck: „Toch hebben we een trucje uitgehaald. We hebben een verhaal in ons boek opgenomen over een Joodse ondernemer in Vlagtwedde. Op enig moment werd deze Joodse meneer door een Nederlander uit diens winkel gezet. Dit onder de mom: 'jij bent rechteloos'. We hebben die Nederlander niet benoemd, maar hebben het in een foto-onderschrift wel over *de man die verantwoordelijk was voor...*”

Ubbo

Het boek over de Joodse gemeenschappen in Westerwolde is, zoals vermeld, het twaalfde deel in een serie. Boon werkte aan drie van deze boeken mee. „Het eerste ging over Stadskanaal, mijn toenmalige woonplaats. Ter gelegenheid van de totstandkoming van het monument aan de Navolaan moest een boekje worden geschreven, vond men. En bij wie kwam men terecht? Juist, bij de lerares geschiedenis van het Ubbo Emmius Lyceum. Bij mij dus. En ik kwam er al vrij snel achter dat Cor van der Berg namens de Mr. J.H. de Vey Mestdagh Stichting met een boek over Stadskanaal bezig was. Vervolgens hebben wij onze krachten gebundeld en kwam in 1992 een fors boek uit.” Het tweede boek waarvoor Boon tekende ging over Hoogezand-Sappemeer. En momenteel is ze alweer bezig met een tweede deel over de stad Groningen. En dat doet ze vol overgave. „Aanvankelijk was ik naast m'n nor-

Leesbaar

Aan het boek is drie jaar van research vooraf gegaan, waarbij Boon en Lettinck werden bijgestaan door Wim Domburg uit Nieuw-Buinen, Bert Nienhuis uit Emmen en Peter Wijk uit Hoogezand. Het is dan ook een lijvig werk geworden, 456 pagina's inclusief index. Met bovendien 393 foto's. „Da's best veel”, vindt ook Boon. „Maar het is een heel leesbaar boek geworden.

Weliswaar is alles wat gepubliceerd wordt wetenschappelijk verantwoord, dat betekent niet dat het voor niet-historici niet te lezen is. Het is geen saai boek geworden.”

Met name de historische beschrijving van de Joodse gemeenschappen in Westerwolde zal menigeen bekoren, verwachten Boon en haar partner Lettinck. „Dat laat zich bijna lezen als een streekroman. Er hebben zich bijvoorbeeld nogal wat ongehuwde Joodse vrouwen in Westerwolde gevestigd...”, glimlacht Lettinck.

Dat gebeurde al vanaf 1656, waarbij de dorpen Nieuweschans en Bourtange als bakermat van de Joodse gemeenschappen in Westerwolde gelden. „Deze garnizoensdorpjes hadden een enorme aantrekkingskracht op Joden, die als echte handelaars daarheen trokken waar de nering was. Vervolgens waaierden ze uit naar omringende dorpen. Bijvoorbeeld om veehandelaar te worden.”

Trucje

Uiteraard komen ook de gebeurtenissen in de jaren 1940-1945 aan bod. Waarbij ook de handel en wandel van de 'Nederlanders' wordt belicht. Namen van 'verraders' worden echter niet genoemd. 'Helden' krijgen wel een

ment aan de Navolaan moest een boekje worden geschreven, vond men. En bij wie kwam men terecht? Juist, bij de lerares geschiedenis van het Ubbo Emmius Lyceum. Bij mij dus. En ik kwam er al vrij snel achter dat Cor van der Berg namens de Mr. J.H. de Vey Mestdagh Stichting met een boek over Stadskanaal bezig was. Vervolgens hebben wij onze krachten gebundeld en kwam in 1992 een fors boek uit.” Het tweede boek waarvoor Boon tekende ging over Hoogezand-Sappemeer. En momenteel is ze alweer bezig met een tweede deel over de stad Groningen. En dat doet ze vol overgave. „Aankankelijk was ik naast m'n normale werk met de boeken bezig. Tegenwoordig ben ik er fulltime mee bezig. Pro deo, inderdaad. De stichting heeft namelijk geen geld om ons te betalen”, aldus Boon, die sinds anderhalf jaar in Utrecht woont. Stralend: „Het verrichten van wetenschappelijk onderzoek schenkt ons enorm veel vreugde. Als je een oude brief mag lezen, beleef je die tijd opnieuw. En dat is fantastisch!”

Het boek *De Joodse gemeenschappen in Westerwolde 1656-1950. Nieuweschans, Bunde, Bellingwolde, Oudeschans, Wedde, Vlagtwedde, Bourtange, Sellingen, Ter Apel, De Maten en Rosinkel* wordt vanmiddag om 14.30 uur gepresenteerd aan de burgemeesters van Bellingwedde, Vlagtwedde, Emmen en Bunde (burgemeester en loco-burgemeester van Reiderland zijn verhinderd). Dat gebeurt in het gemeentehuis van de gemeente Bellingwedde in Wedde. Daar wordt dan ook een expositie van veertig foto's uit het boek geopend.

Johanna Lettinck en Els Boon (rechts). ©Hazewinkel Pers

Sta. Bl. 10-11-04